

В. ЖЕБСАИН

2010 - Учутал сыла

БАСТЫН КЫЛААС САЛАЙААЧЧЫЛАРА

Ханнак бадарар үлэниир илэрэ бастынтан бастынтар баар буолааччылар. Бүтүннү үлөһөрө бастыт үлэлээх кылаас салайааччылары кэсэтирбит. Улуустуттар 4123 үөрөнчүчү баар эбит буолааччылар, кылаас салайааччыта - 274. Кинилэр үөрөнчүчүлүктөн таһыйыларыттан, иһини тэригтэн оро иһини кыһа кыһа буолаар улахан тутулууга. Үөрөнчүчү күнүн улахан аһарын оскуола атаарар, онуоха кылаас салайааччыта иккис төрөһүт кэриэтэ буолар. Салгыы бастыт кылаас салайааччыларын В.С.Яковлев-Далан аатынан Кытаанах орто оскуолатыттан Татьяна Пономарева, И.Д.Субуруускай аатынан Болтоно орто оскуолатыттан Мария Рожкина, В.С.Соловьев-Болот Боотур аатынан Хатылы орто оскуолатыттан Ньургуйаана Макарова билэһиннэрбит.

олус себүлүүр этилэр. Ол иһин да буолуо, оруолларын түргэнник ыһыннылар. Баар инновацион кинилэртэн кинирежиссердар, артыыстар үүнэн-сайдан тахсыахтара диир, - диир оролорунан кизн тутта сөһөргүр.

Оссо биір интернационал бйрайыактара "Везде, всегда, как единая команда" диир ааттаах. Манна хас биірдии оро кылаас

ыкса үлэһиллэр. Хомуйбут матырыяалларын олохтоох музейга туттараллар, үлэлэринэн научнай-практической конференцияларга кытталлар. Үлэ, тыыл ветераннара кэлэн кылаас чааһыгар кытталлар эбит. Ити барыта оро төрөһүт дойдутутар тапталы, эппиэтинэни биэрэр айылгылаах.

Үөрөнчүчүлэр бары оскуола буолар куруһуоктарга сылдьаллар, дьоруударын сайынараллар. Ситиһилэрэ да кырата суохтар. Үгүс спорт көрүнэр республика, улуус чемпионнара, призера, конкурсы, олимпиада кыайылаахтара бааллар. 2008 с. оскуола ыһыгылыбыт конкурса кини салайар кылааһа

"Бастын кылаас" аатын ылбыта. Онтон Татьяна Пономарева үтүмүн үгүс наараадаатын таһынан быйыл "Бастын кылаас салайааччыта" буолар чыска тигиста.

үлэһин-хамсыы сылдьар. Номнуо 25 сыл педагогической астааһа, Игнатевтар учууталлар династияларын биір тарбахха баттанар кинилэрэ буолар. Ону таһынан оскуола профкомун салайааччытаан үлэлээбитэ. 2005 с. нэһилиэгэр "Сыл бастын учуутала" ааты ылбыта, 2007 с. "Сердце отдаю детям" диир кылаас салайааччылар улуустаагы конкурстарын кыайылыаа буолар. Мария Рожкина кылаас таһынан үлэрэ, үөрөнчүчүлэр портфолио онгостууларыгар, меккүөр тахсар түгүннэрин туоратыыга үлэлэһэр.

"Педагогической ааһыларга куруутун кыттабын. Былырын "Беспоблемная адаптация учащихся 5-го класса как профилактика конфликтных ситуаций" диир темабынан педагогической ааһыларга, семинар-практикума кыттыбытым. Ону таһынан эдэр учууталларга аналлаах кылаас коллективтар туһуланар семинарга да кылаат аахпытым", - диир Мария Николаевна кэпсир. Нуучча тылын учууталын быһытынан кылааһын оролорутар да, биір идэлээхтэригэр да аһаҕас уроктары ыллар. Кини ыһыт аһаҕас уроктарыттан кини үгүһү сананы, сонуну билэр. Үөрөһүт оролор нуучча тылыгар

эни таһынан ахтылары хомуйаллар. Оскуола иһинэ тахсар "Хатылы кэскилэ хаһыаты үүнээн-тэһиннээн, тэрийэн таһаартарар. Кини үөрөһүт оролор улуустаагы, республикатаагы хаһыаттарга бөһөттөннэлэр, конкурстарга бириистээх мистэлэри ылаллар. Саха литературатыгар оролорго интернационал үскөтэри "Саха литературатыгар Джокоидлар бааллар дуо?", "Кулаковский уонна Нострадамус", "Манчары уонна Робин Гуд" курдук бэрт сонун темалары айан үөрэтэр. Хас сылын ахсын "Алаас ааттаах, дойду сурахтаах", "Эдэр корреспондент", "Саха киннэтин сайдытын историята" алективнэй курстары ыллар.

Ньургуйаана Владимировна 11-с сылын кылаас салайааччытын быһытынан үлэниир, 2006 с. бастагы ыһууун олох кизн аартыгар атаарбыта. Кылааһын төрөһүтүтэрин кытта ыкса үлэлэһэр. Ол курдук, хас чыһпэр айы төрөһүтүтэр бөлөхтөрө үлэниир, чыһпэргэ 2-3 дьаһалы хайаан да ыһар. Күһүннү эскүрүөтү "Кыстыкка кинири сирэ-туома", сылгы ферматыгар "Сүүрүк сылгыны көрүү-хараһы" диир теман кылааһынан баран кэлбиттэр. Хас сылын ахсын төрөһүтүтэр туйгун үөрөнчүчүгэ, бастын спортсменга, айар үлэһиккэ, худуһунньукка анал номинация олохтууллар. Ону таһынан "Кылаас эбэлэрин оскуола" диир эмиз биір интернационал сонун көстүүнү тэрийбиттэр. Үөрөнчүчүлэр оскуолаагы, улуустаагы, республикатаагы конкурстарга, дьаһалларга көхтөөхтүк кытталлар эбит. Ньургуйаана Владимировна салайар 8-с кылааһа - оскуола кизн туттуута. Кылааһынан олус эйэлээхтэр. Кинилэр сайыһын да араһыбаттар. Бабада сиригэр-уотутар "Дойдум минэ Хатылы" диир сайыһынааһар тэрийбиттэр. Ити үлэ түмүгүнэ билырыын 7-с кылаастар "Мин-гражданин-мын" диир республикатаагы конкурса кыайылаах үрдүк аатын ылбыттар, - диир оскуола директора И.И.Чичиганов кылаас салайааччытын кэпсир.

Ньургуйаана Макарова учууталын, кылаас салайааччытын таһынан хоһоон суруйар ураты дьарыктаах эбит.

"Көмүс күнээх оро саас диир

Кинилэри эттэхтэрэ Астык баһыи дьоннору - Алтыс кылаастары", - диир кылааһын оролорутар тапталынан утуттамыт тылларын хоһоонно хойуун суруйар.

Үс араас хайысхалаах учууталлары, кылаас салайааччыларын кытта билиһиннэбит. Төһө да кинилэр тус-тупса буолаллар, биір санаанан утуттанан ороо үөрөхкө-билиһкэ, дойдута тапталы интэраллар.

Балаһаама бөлөһүтэ Аграфена КУЗЬМИНА.

год
УЧИТЕЛЯ
2010

Кылаас биір ыһыт буолан сайдарын туһугар Мин 1979 с. СГУ-тын бүтэрбитим. Чурапчы орто оскуолатыгар математика учууталынан ананан кэлбитим. Бу оскуола 4 сыл үлэлээбитим. Учутал, кылаас салайааччыта быһыытынан бастагы уопуһун мантан ылбытым. Онтон 1984 с. Үөрэх управлениета анааһынынан Кытаанах орто оскуолатыгар директоры үөрэх чааһыгар солбуйааччынан үлэһин барбытым. 20 сыл устата үлэлээн баран, 2004 с. кылаас салайааччытын быһыытынан үлэһиним. Үлэһин хас биірдии оро личность быһыытынан, дойдутутар патриот гражданин буола, кылаас биір ситим буолан сайдарын туһугар туһулуубун. Кылааспар 18 оролоххун. Оскуолабыт художественная-эстетическэй хайысхалаах буолан атын нэһиликтэртөн кэлэн эмиз үөрэнэлэр. Ол курдук, улуусту 7 нэһиликтэртэн уонна Бүлүүттэн кэлэн үөрэнэ сылдьаллар, - диир салайыт Кытаанах орто оскуолатын 10-с кылааһын салайааччыта Татьяна Егоровна Пономарева.

Татьяна Пономарева үлэтигэр араас бырайыагы туттан оролорун интернационал учууталлар, төрөһүтүтэр уонна үөрөнчүчүлэр бары кыттыһан алта бырайыагы олох ообуттар. Олортон кылаастык кэпсээтэххэ, "Үтүө дьаһала" диир бырайыагынан математика кабинетин онорбуттар. Оролор хос дизайнын бэйэлэрэ толкуйдаабыттар, көрдүү үлэтин күүскэ ыһыттар, саҕа мизбал атылаһыттар. "Быһах көһүннэһинэ кыһын көстөр" диир эталлар. Оскуола дьаһалтата кинилэргэ утары баран компьютер, интерактивнай дуоска, электроннай пособие биэрбит. Онон үөрэнэр кылаастара - математика кабинета, толору хааччылан, аһыгы олох сиринэн ситэн саналы тыһынамыт. Үлэлэригэр түмүтүр улууска ыһытылыбыт кабинет конкурсулар 2-с мистэтин ылары ситиспиттэр.

"Дикти саас - эдэр саас" диир бырайыактарыгар Василий Яковлев - Далан "Дикти саас" айымныытынан киннэ уһулбуттар. Киннэ үс чаастан турар эбит, бастагы, иккис чааһа номнуо бүппүт. Салгыы үһүс чааһыгар үлэһин-хамсыы сылдьаллар. Кылаас ороо барыта хабыллан киннэ кыттар. Бу бырайыак нөһүө үөрөнчүчүлэр народнай суруйааччы айымныытын толору билсаллэрэ, ис хоһоонун биллэллэрэ саарбаҕа суох. Татьяна Егоровна: "Бу киннэни устарга оролор бэйэлэрэ санааларын эппиттэрэ. Кыра эрдэхтэриттэн иһинка соннуууларын

соннуһор. Походка учууталытын кытта түүннэри быһа ороон кэсэтибит, кини олоһор түбөһүт кэпсэтиннэри истэрибитин олус себүлүүбүт. Кылаастыгыгар араас дьаһалы ыһтабыт. Татьяна Егоровна кылаас төрөһүтүтэрин кытта күүскэ үлэһир. Коллектив түбэһтэрэ биір санаалаах үлэ барар буолан үлэрэ, үөрөхкэ үрдүк ситиһилиһэһит.

Кытаанах оскуолатын үөрөнчүчүлэрэ, төрөһүтүтэрэ.

активныгар кинирэн, сектордарга арахсан, үлэһир. Сектордар толорор эбэһинэстэрин таһынан араас конкурсы ыһталлар. Холобура, "Туйгун үлэлээх сектор" диир конкурс сыл устата барар, төрөһүтүтэр үбүлээн бириис туруораллар эбэтэр ханна эмэ илден күүлэйдэтэн ажалаллар. Оскуола үлэтигэр кылаас үөрөнчүчүлэрэ актыбынай кыттыһы ылаллар. Ол буолар - үлэ үтүө түмүгэ. Маны таһынан "Мы - патриоты родины" диир бырайыактарыгар оскуола, нэһилик, улуус истэриятин үөрэтэллэр, кырдыаастары кытта

көмөлөһөр, туруорбут сыалытын ситиһэрбиттэр, бөһөһүтүтэр эрэллээх буоларбытыгар күүс-уох биэрэр. Күнтэн күн кини уроктарыттан үгүс сананы билэбит. Ардыгар дьаһаҕы үлэһитин толорбоһо кэлэн мөһүлэбит да сир-биір үөрөн-көһөн тарҕаһыт. Билиһи кылаастыгыгар салайааччы буолбутунан үөрөһүт, кизн туттабыт. Билиһи эмиз кини курдук учуутал буолуоххутун баҕарабыт.

М.Н.Рожкина үөрөнчүчүлэрэ.

Бэйэһи сулускун умат! Салгыы билиһиннэрэр киним - Болтоно орто оскуолатын нуучча тылыгар уонна литературатыгар учуутала Мария Николаевна Рожкина буолар. Кини 1980 с. Сылан орто оскуолатын нуучча тылын уонна литература тыһын чыгэтэн үөрэтэр кылааһын бүтэрбитэ. Онтон кынаттанан үрдүк үөрөхкэ СГУ историко-филологической факультетыгар нуучча тыһын отделение тыһар үөрэнэ кырибитэ. Үөрэһин бүтэрэн Үөһээ - Дьааны улуһунан аһаҕас учуутал идэтигэр уһуйулан барбыта. Онтон 2002 с. Болтоноро көһөн кэлэн

Мария Николаевна учуутал идэтин толору баһылаабыт дии санылыт. Билиһин 6-с, 8-с, 9-с уонна 10-с кылаастары үөрэтэр. Кини көмөгүнэн, таһыйытынан нуучча тылын уонна литературатын интернационал үөрэтэбит. Билиһини куруутун өйдүүр, өйүүр, сырдыкка, кэрэҕэ талаһарбытыгар

тапталы интэриһинэн олимпиадаларга куруутун кыайылаах тахсаллар. Ону таһынан кылааһын оролорун өйтөн суруйууга, уусуран тыһбааска дьарыктыһар. Мария Рожкина "Не наклонись, а подтянись до ребенка" диир мындыр этиһинэн салайтаран үлэһир. Онтон кылааһын дьэһиннээн "Зажги свою звезду!" диир этиһи буолар. Кинилэр кылааһынан бэрт үгүс сиргэ күүлэйдээн, үөрэнэн, билэн-көрөн кэллилэр. Онуоха нуучча тылын билиһилэр кинилэргэ куруутун көмөлөһөр.

"Кылааспар куруутун төрөһүтүтэр тыһытын таһынан нуучча уонна атын омук тылларын билэн, үөрэтит дииһин. Дмитрий Голубков "Человек, как звезда, рождается

среди неясной, туманной млечности, в бесконечности

начала и кончается в бесконечности. Поколениями создается век за веком земля нетленная. Человек, как звезда, рождается, чтоб светлее стала вселенная" диир этиһин олус себүлүүбүн", - диир түмүккэ Мария Николаевна этэр.

Таптаа төрөһүт алааскын

Хатылы орто оскуолатын

Хатылы орто оскуолатын 8-с кылааһын үөрөнчүчүлэрэ.

уулзүүх, чөлөөтэй уулзана субстантив